

De Bruid van Koning Winter

Het Sint-Jansplein zag er vroeger lichtjes anders uit dan hoe we het nu kennen. Veel bomen en banken, een prachtige kiosk en gaslantaarns.

In één van de café's op het Sint-Jansplein, "De Gommer" (eigenlijk op de hoek van de Oudesteenweg en de Sint-Gummarusstraat) werkte een garçon. Die garçon had vier dochters. Eén van die dochters was Maria. Ze was op 16 december 1884 geboren in Sint-Truiden. De familie was al vroeg verhuisd van Limburg naar Antwerpen. Maria S'Heeren was opgegroeid in 't stad, het gezin woonde in de Lange Beeldekenstraat. Maria was kleermaakster (wat eigenlijk betekende dat ze een naaister was) en lid van het liberale zangkoor, heel sociaal en bovendien ook nog eens beeldschoon.

De Lange Beeldekenstraat in vroegere tijden

Maria wordt (werd) soms ook wel de “Maagd van Antwerpen” genoemd, en verkeerdelijk geassocieerd met de “Maagd”. Wat helemaal niet correct is. De “Maagd van Antwerpen” is natuurlijk Onze-Lieve-Vrouw, de patrones van onze stad, zij die haar naam gaf aan onze kathedraal. En we weten ook niet of Maria nog wel maagd was, want dat doet er eigenlijk helemaal niet toe. Nee, dit verhaal gaat over de “Ijskoningin” of de “Sneeuwconingin”, of nog “De Bruid van Koning Winter”, die soms wel eens verward wordt met “De Maagd van Antwerpen”.

Op vrijdag 15 augustus 1902, het feest van Onze-Lieve-Vrouw en ook moederkesdag, ging naar jaarlijkse gewoonte de Lichtstoet uit in Antwerpen. De liberaal getinte maatschappij Leopold, die in het verleden met andere, gelijkaardige stoeten al veel prijzen had gewonnen, had een prachtige praalwagen gemaakt, “Sneeuwvlokken. Fantasie op den Winter”. Zo was de praalwagen ingeschreven bij de Commissie van Feesten en goedgekeurd door het Bestuur van de Stoet.

Het was dus niet lang zoeken voor de liberale vereniging “Leopold” naar hun “De Bruid van Koning Winter”. De keuze viel op de mooie, 17-jarige Maria S’Heeren uit de Lange Beeldekenstraat.

Maria S'Heeren

De stoet zou twee keer uitgaan. De eerste keer al op maandag 11 augustus. Het verzamel- en startpunt was toen de Gemeenteplaats, die we nu kennen als de Franklin Rooseveltplaats, maar die toen in de volksmond “De Geuzenhofkes” genoemd werd, in die tijd plaats van afspraak voor vele verliefde koppeltjes. Maar toen de stoet die maandagavond halverwege was begon het plots pijpenstelen te regenen. Daarom werd de stoet voortijdig afgebroken.

De Gemeenteplaats, die we nu kennen als de Franklin Rooseveltplaats, met op de voorgrond “De Geuzenhofkes”

Op vrijdag 15 augustus, moederkesdag en feest van Onze-Lieve-Vrouw, de patrones van de stad Antwerpen, ging de stoet opnieuw uit. Het was meteen ook de naamdag van alle Maria's, en dus ook van Maria S'Heeren. Die dag was het, typisch voor de wisselvalligheid van het Belgische klimaat, warm weer. Een prachtige, zwoele zomeravond.

De Lichtstoet was niet zomaar een “licht”stoet natuurlijk. De stoet ging uit wanneer het al donker was. Het was ook een wedstrijd tussen verschillende groepen om de mooiste wagen, en de jury had vooral oog voor het gebruik van “licht” in de vorm van gloeilampen. Terwijl de meeste mensen thuis nog geen elektriciteit hadden, was dat immers de nieuwe bezienswaardigheid, elektriciteit, de verlichting van de toekomst. Een elektricien met de naam François, van de Place Brouckère in Brussel, had gezorgd voor een zware accu van driehonderd ampère. Er waren lantaarns voor de verlichting van het “Ijspaleis”, een lichtkrans voor de “De Bruid van Koning Winter”, en talloze elektrische gloeilampjes, die binnen in de wagen alles in een felle gloed zette. Een echt lichtspektakel.

De stad liep aardig vol op deze feestdag, met de stoet in het vooruitzicht en het lange weekend. Van heinde en verre kwamen de mensen toestromen. Te voet, met de fiets, met koetsen, ja zelfs met de trein kwam men naar de Koekenstad om de stoet te zien. De straten liepen vol. Tegen de avond aan van die 15e augustus 1902, koppelden stadsarbeiders overal de tramdraden los om de stoet doorgang te kunnen verlenen.

Voor deze tweede rondgang had men François van de Place Brouckère niet naar Antwerpen laten komen. Dat was meteen een probleem toen men ontdekte dat de accu leeg was. Of dat de schuld van François was, was niet na te gaan. De paarden trokken daarom het "Ijspaleis" naar de Meir. Op de hoek van de Meir en de Otto Veniusstraat, naast de toen bekende winkel Tietz, beroemd om zijn strooien hoeden, was een elektriciteitswinkel, "Moyson" geheten. Dit was de allereerste winkel in Antwerpen waar lusters, bureau- en staanlampen alsook andere elektriciteitsartikelen verkocht werden.

Men had de hulp ingeroepen van de elektricien van de winkel om de accu terug op te laden. Dat zou een hele tijd in beslag nemen. De stoet zou op die vrijdag 15 augustus van start gaan in de Anselmostraat. Iedereen van de praalwagen van de Ijskoningin was voor alle zekerheid al meegekomen naar Tietz op de Meir, om van daaruit te kunnen aansluiten op de stoet.

De electriciteitswinkel "Moyson", op de hoek van de Meir en de Otto Veniusstraat, naast het toenmalige warenhuis Tietz.

Boven op het monumentale gebouw op de hoek van de Meir en de Otto Veniusstraat stond een vergulde engel met twee bliksemschichten in de opgeheven handen. Het verbeeldde “Electrica”, een soort zelfgefantaseerde lichtgodin, een verguld beeld dat ontworpen werd door Emile Jaspers (1862-1918) uit Deurne. Bij de onthulling in 1901 was het een politiek schandaal geweest in Antwerpen, omdat “Electrica” geheel naakt stond afgebeeld.

Het beeld “Electrica” (ontwerp Emile Jaspers 1862-1918 – Deurne), boven het gebouw op de hoek van de Meir en de Otto Veniusstraat

Toen het op deze prachtige zomeravond begon te schemeren, en er door de andere praalwagens al volop verzameld werd in de Anselmostraat, hun lichten al onstoken werden, stond de praalwagen van de “De Bruid van Koning Winter”, nog steeds op de Meir. Toen het volledig donker was geworden, en alle stadsverlichting was uitgeschakeld, werd in de Anselmostraat de start van de stoet gegeven. De eerste prachtig verlichte wagens trokken door de Justitiestraat. Er zat voor de Sneeuwconingin niets anders op dan de stoet op een ander plaats te vervoegen. Gelukkig waren zij uitgeloot om als laatste wagen in de stoet te rijden, wat het aansluiten toch zou vergemakkelijken.

De praalwagen, getrokken door paarden, was opgebouwd uit lattenwerk, drie bogen in het midden met een trapje naar het lagere platform. Balustrades links en rechts die als leunig mee naar beneden liepen. Vooraan leek het net of het uit de ijsrotsen was uitgehouwen. Met slingers van watten, gestrooid over tapijten van gaas en witte doeken leek het of er sneeuw lag in volle zomer. De wagen werd bevolkt worden met twaalf personages: links en rechts, de twee prinsessen. Achteraan een oma die sprookjes voorleest aan drie kleinkinderen, een wintermannetje op de bok van de wagen en sneeuwstrooiers aan alle kanten. Helemaal bovenaan een troon voor de “Ijskoningin”, maar liefst zeven meter boven de grond. Maria, de “De Bruid van Koning Winter”, droeg een blauwe fluwelen mantel die in plooiën over haar schouders hing, haar haren liet ze los achter zich hangen. Maria zag er prachtig uit...

Voor de zachtheid kregen de meisjes een kussentje mee. Voor de veiligheid werden ze vastgesnoerd met een gordel, maar ze kregen wel een schaar mee om zich in geval van nood te bevrijden.

Via de Arenbergstraat kwam de wagen van het IJspaleis uiteindelijk aangereden, om de stoet halverwege de Leopoldstraat te vervolgen. De verlichting scheen in orde te zijn. De koningin toonde hoog boven iedereen uit en de prinsessen en de kinderen strooiden papieren vlokken naar de mensen. Maria S’Heeren, als Sneeuwconingin op haar hoge troon, wuifde en wierp kushandjes naar de mensen.

Het was een echt feest! De prachtig verlichte wagens trokken door de straten van de stad en de mensen joelden, aplaudisseerden en keken vol bewondering naar het lichtspektakel. Velen verplaatsten zich om ter snelst door de omliggende straten om de stoet meerdere keren te kunnen bekijken. Het was een magnifiek schouwspel.

Tussen dichte drommen toeschouwers vorderde de stoet stapvoets via de Komedieplaats en de Huidevetterstraat naar de Meirbrug om zo de Sint-Katelijnevest op te rijden. De overgang van de Sint-Katelijnevest naar de Minderbroersrui, waar ook Wijngaardbrug en Kipdorp samen komen, werd toen door de Antwerpenaars de “Straat van Gribbelenteer” genoemd, naar analogie met de zeeengte de “Straat van Gibraltar”. Het was een moeilijke, smalle doorgang, gehinderd door het bouwblok voor de Wijngaardbrug.

De "Straat van Gribbelenteer", links op het kruispunt van de Sint-Katelijnevest, de Wijngaardbrug en Kipdorp, gezien vanaf de Minderbroedersrui (met prominent, de toren van de Carolus Boromeuskerk)

Toen de praalwagen met Maria S'Heeren op dat punt gekomen was, kwam de stoet plots tot stilstand, en moest dus ook de praalwagen "Sneeuwvlokken. Fantasie op den Winter" plots tot stilstand komen. Het was wachten om opnieuw verder te kunnen. Plotseling riep iemand: "Het brandt!" Door een kortsluiting was in de praalwagen van "De Bruid van Koning Winter" brand ontstaan. Het vuur greep heel snel om zich heen en de prinsessen werden van de zijkanten van de wagen weggetrokken door helpende handen van omstaanders, de man op de bok werd er af getrokken. Het vuur verspreidde zich razendsnel via de vele doeken, het papier en het houten raamwerk. Van hoog boven op de wagen klonk een ijselijk gegil. Maria gilte en kronkelde en trachtte zich wanhopig los te rukken. Ze stampte en schokte met haar armen en benen en hilde hartverscheurend. Haar kreten waren verschrikkelijk om aan te horen. De paarden hinnikten en steigerden en lieten de wagen achter zich vervaarlijk schommelen. Het gespan werd in allerijl losgemaakt van de wagen. De praalwagen was een gigantische brandstapel geworden. Het was een afgrijselijk spektakel.

Een man zette een ladder tegen de wagen, om de onfortuinlijke Maria te bevrijden, maar op het moment dat hij erop wou klimmen stortte heel het gevaarte brandend in elkaar. Maria viel op de straatstenen. Ze werd met verschrikkelijke brandwonden de dichtsbijzijnde winkel binnengedragen.

Het meisje hilde van de pijn. Het lichaam van Maria was één donkere wonde, haar voeten en armen waren verwrongen, haar mond was verschroeid tot een gapend gat en haar gezicht niet om aan te zien. Vooraan was haar hoofd kaal en grijsbruin verkleurd. Als ze de restjes kleding van haar lijf haalden, trokken de inderhaast bijgeroepen dokters ook lapjes huid mee. Haar borsten en buik waren verkoold, alsof de zachtste plaatsen het ergst hadden geleden. Ze kreeg een dosis morfine toegediend van de apotheker van een paar huizen verder.

Maria werd op een brancard gelegd en door de ondertussen geariveerde brandweermannen te voet, al lopend, naar het Sint-Elisabethgasthuis gedragen, met de politie voorop om de mensen uit de buurt te houden. In het ziekenhuis wist niemand wie het meisje was. Toch heeft ze nog haar naam kunnen zeggen. De dokter van dienst zag meteen hoe hopeloos Maria toegetakeld was. Hij gaf haar om het uur morfine. Haar moeder, vader en zussen werden gehaald. Diezelfde nacht nog kon het verschrikkelijk toegetakelde lichaam van Maria de pijn en verwondingen niet meer de baas. Maria S'Heeren stierf toen ze nog maar zeventien was.

De "officiële" oorzaak van de brand was een kortsluiting omdat de elektrische draden onvoldoende zouden geïsoleerd geweest zijn. Dát, in combinatie met de wagen die nogal waggelde en veel te bruusk tot stilstand was gekomen (aan de Wijngaardbrug dus). Vragen waren er ook waarom de accu bij de elektriciteitswinkel bij Tietz slechts tot honderd

ampère was geladen en niet tot driehonderd ampère (waarschijnlijk door tijdsgebrek vanwege de laattijdig ontdekte lege batterij). En of in de haast van het vertrek Maria haar schaar was vergeten, ofwel dat ze deze op het moment van de brand in paniek uit haar handen heeft laten glippen. Vele vragen waardoor het lot van Maria anders had kunnen verlopen. Maar voor het arme kind was het uiteraard te laat.

Het dramatische voorval werd al gauw een legende. Er werd verteld en geschreven in de kranten (ook vele buitenlandse), dat Maria de “Maagd van Antwerpen” uitbeeldde, of ze werd vergeleken met “De Maagd van Orléans”, als Jeanne d’Arc dus, die in 1431 op de brandstapel belandde. Maar iedereen was ervan overtuigd dat dit een ongelooflijk drama was. 15 Augustus, de naamdag van Maria had een triomfdag moeten worden voor haar. Maar het verliep dus helemaal anders...

De bergafenisstoet op maandag trok opnieuw massa’s volk. Maria werd begraven op de Kielbegraafplaats.

De ingang van de verdwenen Kielbegraafplaats. Op 1 juni 1936 werd het kerkhof gesloten en op 14 juni 1952 werd het opengesteld als park.

Het huidige Kielpark.

Later, bij de ontruiming van het kerkhof werd het graf van Maria overgebracht naar het Schoonselhof. Daar kan je haar graf vandaag nog steeds bezoeken in perk Y, halverwege rij 28.

Toen het drama van de Lichtstoet van 1902 legende was geworden, wezen de mensen op de hoek van de Meir en de Otto Veniusstraat naar boven, naar het beeld van “Electrica”, en vertelden ze hun kinderen dat daar de “Maagd van Antwerpen” stond, en dat die Maria S’Heeren heet. In elk

geval, de noodlottige tocht van Maria S'Heeren als "De Bruid van Koning Winter", was hier begonnen, op deze hoek, onder het beeld van "Electrica".

Dus, wanneer jullie nog eens in 't stad gaan shoppen en van de Leysstraat de Meir oplopen, groet daar even Antoon Van Dyck, de schilder, maar kijk samen met hem ook even naar boven, naar "Electrica" met de twee gouden bliksems. Het is van deze plaats dat de dramatische en noodlottige laatste tocht begon voor Maria S'Heeren.

Gedenk toch voor even de mooie, jonge Maria S'Heeren, "De Bruid van Koning Winter", die veel te vroeg, op die noodlottige 15 augustus, en op zo'n verschrikkelijke manier het leven liet...

De hoek van de Meir en de Otto Veniusstraat, nu onderdeel van de magazijnen van Inno, met boven op de dakkoepel "Electrica".

en
een novelle

Ter zaliger gedachtenis
van

MARIA 'S HEEREN

slachtoffer van de brandramp overkomen
aan eenen praalwagen van des lichtsteet alle
de straten van Antwerpen doorkruisde
op 15 Augusti O. L. V. Hemelvaart, 1902.